GRADSKA BIBLIOTEKA „JURAJ DALMATINAC" ŠIBENIK NAUČNI ODJELJEK

God. VI. Šibenik, u subotu 26. ožujka 1910. Br. 426.

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cena: na godinu K 12. — Za pô godine K 6. — Za *Šibenik* na godinu donašanjem u kuću K 12. — Za *Inozemstvo* na godinu K 12 suviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 6 para petit redak ili po pogodbi. — Priobćena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po petit redku. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Rusija i Austro-Ugarska.

Odnošaji izmedju habsburžke monarhije i Rusije ravnaju se prema stanju balkanskoga tanja, prema kojemu se ravna danas i politika svih evropejskih velevlasti. Prije je to pitanje nosilo ime iztočnoga pitanja, sada se ime promienilo, ali suština je ostala ista. Pa kako je iztočno pitanje dovodilo do oružanih sukoba i do diplomatskih zapletaja, tako i balkansko nije bez svega toga, i oružani sukob izmedju velevlasti često je i u zadnje doba izgledao neizbježivim.

Mi Hrvati nemamo udjela u riešavanju nikakvih medjunarodnih pitanja, ali kako se vanjska i nutarnja politika ove monarhije ravna prema stanju na Balkanu, kako bi se i mogući sukobi u prvom redu nas ticali i kako se ovi odnošaji naše monarhije prema vani najbolje odrazivaju u prilikam koje vladaju u našim zemljam, to nije na odmet ako se pogleda na kojem stepenu se nalazi ona napetost, koja je prietila ratom.

Ta je napetost vladala kako je poznato prigodom pripojenja Bosne i Hercegovine i kašnje sve dok se nije Turska sa našom monarhijom nagodila. Poslie toga Srbija se morala primiriti, a evo napokon ovih dana i Rusija je službeno objavila da je oprostila zadobivenu pljusku.

Odnošaji Rusije i Austro-Ugarske bili su radi aneksije napeti i skoro prekinuti. A već od dva mjeseca piše se po svietskim novinam da se ove dvie velevlasti približavaju, da se dogovaraju, da se sporazumievaju.

Nu do tih glasina nije se puno držalo. Ruski je car putovao u Italiju. Englezka se dogovarala sa Francuzkom. Odnošaji izmedju Englezke i Njemačke su bili napeti itd.

Na Balkanu se sastaju car Bulgara i kralj Petar, pa onda knjaževski dvor crnogorski sa kraljevskim srbskim.

Osim toga car bugarski putuje u Petrograd, pa u Carigrad, a za njim i kralj Petar idje eto istim putem i sada je on već u Petrogradu.

Dakle što je od svih tih putovanja i dogovaranja? Težko je kazati što se iza diplomatske igre krije, ali stalno je za bližu budućnost da se položaj na Balkanu ne smije mienjati, onda da se balkanske državice moraju u njihovoj nezavisnosti poštivati, a i to da je srbski kralj napokon prepušten na razne dvore, što mu do sada poslje pokolja Aleksandra i Drage nije bilo dozvoljeno.

Prema tomu izgleda, da je osjeguran mir za dosta vremena. I kao da se to uprav htjelo naglasiti i svetčano potvrditi objavlja se svietu da se Rusija i Austro-Ugarska približile baš u času, kad se vladari sa Balkana došli pokloniti caru i sultanu.

Nu to približenje ne znači baš sporazum ili ugovor kakav, nego ono znači samo, da su se diplomatski odnošaji izmedju Rusije i naše monarhije jednostavno nadovezali i u normalnu kolotečinu doveli, nakon što su bili skoro prekinuti.

O tomu govore posve bistro objavljenja ruske i austro-ugarske vlade.

Ruska vlada se postavila na stanovište svih velevlasti sporazumnih glede Balkanske politike, Italije, Francuzke i Englezke. To stanovište traži status quo, ojačanje nove turske vladavine, nezavisnost balkanskih država.

Ruska vlada u svom objavljenju ističe živim zadovoljstvom da vlada austro-ugarska nije se ničim protivila nijednoj od tih triju točaka i za to smatra da obstoji jednakost političkih načela između Rusije i Austro-Ugarske i misli da se ništa ne protivi od sada unapred da se izmedju njih ne prihvate normalni diplomatski odnošaji.

To isto ističe i saobćenje austro-ugarske vlade koje kaže, da se nije radilo te se dodje do formalnog sporazuma, nego samo da se uzpostave normalni diplomatski odnošaji, koji omogućuju u svako vrieme izmjenu prijateljskih misli.

Ništa ne mienja na stvari što je u ovom poslu Rusija ovo i ovakovo dokonjčanje pregovora javila vlastima posebnom notom, a Austro-Ugarska običnim saobćenjem, jer to je učinjeno za to što Austro-Agarska nema što da u svojem držanju prema balkanskom pitanju promieni, i jer ona drži da se nije dogodilo ništa nova.

U ovoj izreci da se nije dogodilo ništa nova, Austro-Ugarska diplomacija ostaje pri svojem stanovištu u pogledu pripojenja Bosne i Hercegovine, te premda to nije nigdje iztaknuto, u ovom pitanju je tim rečena po svoj prilici zadnja rieč. Prema tomu radi Bosne i Hercegovine ne će doći više do nikakvih sukoba izmedju velevlasti.

Nu da li će tim zavladati trajan mir radi balkanskih stvari, to je težko kazati, a i uzaludno je nagadjati.

„Prema mnienju vlade u Beču — kaže ruska vlada — ništa ne prieti u današnje doba da bude porušen status quo na Balkanu. Slično porušenje nebi moglo uzslieditl nego nutarnjim neredima u državam balkanskim, ili oružanim sukobima izmedju njih. Kad bi se slična dogodilo, mogla bi biti koristna nova izmjena misli izmedju dvaju kabineta" (Petrogradskog i Bečkog.)

Ako se dobro ove rieči promisle, iz njih sliedi velika opomena balkanskim državam na mir. Tu se jednostavno kaže: neće biti promjena ako bude mira, a ako ne bude mira sporazumit će se velevlasti, koje se promjene imadu učiniti.

Mi Hrvati iz svega ovoga imademo dosta da naučimo. U prvom redu ovo nam tumači, da je koalicija u Banovini podlegla baš radi onih uzroka koje smo mi njeki dan napomenuli, a u drugom redu da se politika hrvatska ne smije oslanjati nego jedino na onu snagu naroda koja se radja i dobiva jedino iz državnotvorne misli hrvatske.

Svaka druga misao stabi naš narodni odpor i našu narodnu snagu jer dovodi i mora dovesti do kapitulacije, kako se uviek do sada vidilo.

Sabor u Zagrebu.

Do sada je poslovao četiri dana. A u ova četiri dana Khuenov zamjenik Dr. Tomašić doživio je pravo neočekivano slavlje. On je izjavio da „stoji na hrvatskom stanovištu", da stoji na stanovištu „jedinstva narodnoga" i to je bilo dosta da ga većina uprav slavi.

A što je baš Tomašić rekko da bi ga trebalo slaviti? Ništa nije rekao što Magjari ne bi mogli podpisati i što Magjari nisu već nudili saboru u Zagrebu.

Nego nami se čini da većina sabora svakim danom idje bliže pravoj magjaronštini, a da Tomašić zna to samo zaodjenuti blistavim, praznim inače govorom fraza.

Na govor Tomašića nije predsjednik dozvolio debate, nego jedino izjave pojedinih stranaka. Htio je na zastupnike upotrebiti silu i upotrebio je, a nas čudi što je opozicija popustila. Ta zar svaki zastupnik u saboru ne predstavlja na njeki način stranku za sebe? Tko mu može dakle zabraniti da govori i izreče svoje stanovište?

Nego to je bio početak. A doživila se u saboru još veća sramota.

Kako je ono Khuen bio napadnut u peštanskom saboru, upotrebio je tu priliku gosp. Tomašić da u ime sabora izjavi u saboru sažaljenje.

Taj način pokriomčarenja sažaljenja unicum je. Jer je sabor tu da u svoje ime govori, a nije vlada tu da govori u ime sabora.

Ovu rugobu su odmah njeki zastupnici iztaknuli i htjeli govoriti, izjaviti svoje stanovište. Ali da. Predsjednik dr. Medaković neda stereotipnom: „ne dam govoriti".

I za čudo saborska većina ne samo da nije ustala proti takovom samosilju predsjednika, nego je još klicala Khuenu i poslala mu brzojav.

To je mamelučtvo. Nevidjeno i nedostojno, jer dok je većina „slobodna" da pozdravlja Khuena, imalo je biti dozvoljeno manjini, da se proti tomu ogradi, ako je htjela.

Pri ovakovim izpadima gubi svaku važnost i izključenje za 15 sjednica zast. Zatluke. Jer što u obće treba koga izključivati, kad većinu ne preza pred nikakovom silom? Kad i najprimitivnija prava oduzimlje zastupnicim?

Nego ta većina nema ni obične pristojnosti. Običaj je svukud na svietu, da se manjinu pita koga će kandidirati u saborske odbore. Toga se u Zagrebu ne čini, nego se jednostavno čini što se hoće. I ti ljudi još kažu, da će raditi za ustavne slobode!

Jednu žalostnu iz redova manjine. Proti **ovakovoj** većini članovi raznih skupina manjine kao da najvole izmedju sebe obračunavati. I što se dogadja? Da većina radi što hoće a obračunavanje prepušta manjini, koja to preuzimlje.

Ne mislimo nikoga savjetovati, ali cienimo, da svaki član manjine ima braniti prava manjine bez obzira, tko ga se brani; pa taman to bio najveći i najžešći politički i osobni protivnik, treba braniti pravo manjine proti sili i mameluštvu.

U ostalom cienimo, da nijedan član manjine nema baš za što da brani u nijednom pitanju stanovište većine zagrebačkog sabora, jer vidi se po svemu da ta većina jedri punim jedrima u luku najgoreg madjaronstva.

Da nije tako ne bi trebalo sve one bezobzirne sile, nego bi odlučivali razlozi.

Medjutim sabor nije još za pravo ništa ni uradio, a kako nastupaju praznici, to će valjda članovi manjine, najskoli pravaši, poslje svetaca imati pred očima u prvom redu one koje trebaju da imaju.

Nego još jednu: **„Uz gromoran plesak** sabora Tomašić je eto izjavio, da se u pogledu želje pragmatike podvrgava u svemu zaključcima hrvatskoga sabora".

Prema tomu ne stoji — kliče koalicija — da on nije ništa donio, ne stoji da je koalicija podlegla!

Polagano! Tomašić je i u tom izbacio frazu: on je rekao: kad će doći do riešenja", onda itd.

A to znači: Nikada, jer Madjari na će htjeti da se riešava i onda će Tomašić, „moći „stati na stanovištu" do vieka"...

Eto to znači „gromoran pljesak"... kapitulaciju i ništa drugo. Kad sabor može pozdravljati može i pleskati.....

Uzkrsni darovi našem učiteljstvu.

Godina i godina ima, da se iz preko pet stotina grla naših pučkih što učitelja i učiteljica čuje neprestani, gorki, za cielu pokrajinu ponizujući, glas: dajte nam sredstva za pristojno življenje! — godina i godina ima da se ovaj glas protiskava u našu sabornicu, da zuji u ušima narodnih predstavnika, a — sve uzalud. Da, uzalud, jer sve ono, što se do sad učinilo u toj sabornici, da se tobože taj glas ušutka, nije nego poruganje jedno s narodnim učiteljstvom, nije nego objestno draženje, da onaj gorki glas postane krič, urlik, prietnja, očajna grožnja jednog cielog staleža, koji se vidi očito izigran, u svemu omalovažen, pri-

Ispisano uskršnje jaje.

Napisao don Marko Vežić.

— Odnese i tvoje!

— Eja. A gjaba ti moje; i onako je s guza, već eno dolje, pod popovom gredom, na rudini odnese on sve i dociglo. Ni u mene, ni u strinina Jose, ni u Jure Ladrova, ni u Bepe Čepova, i što ja znam, deset nas se izmienilo i vrag, jedno da ostade, već hoćeš s glave, hoćeš s guza, kako se koje k njegovu pricika i uza nj se ugrnjalo — opustie vuče! — sva ih labnu, a mi taman: „jednoj majci postali jednaci".

Ovo se i ovako razgrudi i izjada na ulazu u moj obor, licem na dan uskrsnuća Gospodinova, Škici Kvrgavcu Ilijinu Mate Stoponja Ivanov, vraćajuć kući sa rudine i pokunjen i priturene kape na čelo.

Tu se bili dogovorili i prijatili se on i njegovi drugovi, klapac do klapca, ni strveno ni loveno, već što im je rušna, to je na njima, a krušna, u njima; drčinjoj se košulji izmaklo, a još ni gaća ne umije sapeti. Dvie im se godine. jedna do druge, sastale i na sviet ih dale: ovi amo dovršili četrnajstu, a oni još ne zavezali petnajstu.

Vrzu se, protiskuju i migoljni ko mravi užuborili i tuckaju o zub, amo ispisanim varenim jajem, a ono tamo nije ni vidjelo bakre i u njojzi vode, već kako iz kokoši ispalo, onako i amo dobatalo.

— Ma kakvo je bilo ono strinina Jose! Ko kamen, što je Bog stvorio! Sve jutro ga nije kod kuće, već po komšiluku šaraj i bazaj; ni svete mise nije slušao, pa je bilo i porazbijanih bakara i provrćenih ušiju; najstrag ga je stric Jakov izubijô i dva mu, s malim, rebra skršio — ali nije toga ostalo, da se nije pod njegovim slupilo, a još to prije prociklo.

— Pa što sade? — odrto će i učugjen Škice — Ta nije i njegovo Zvrko odnio?

— E, nije, već da ih je bila „kvarta"! Nije smio od staroga Vule! Eno ga, paji ono i kunja u Zvrkinu torbačiću. Već imaš li ti koje? Barem se ti opošteni i ne budi mačje blize; i onako osta naša gola, i bez dlake i bez kape. Ovaj me pomogo — i izdiže ruku do na čelo — pregorio bih majine „papte" i ćajin misni peškir, da mi ošuljiš i ljudski podbriješ stričeva Niku!

— Imam evo jedno, a sniela ga je šarga taman na Veliki Petak. Maja ih je dociglo u sitnici protucala i o zub okušala, i da je ovo najsigurnije. Što ima, da sam iz kuće, a evo ih, tri su i ovdje kutre — pri tome se navrati i tucnu o novi sukneni koporan.

— Bit će zamuklo i ono maloga Bumbe? S toga on prožeže malopri krajmene i na pomolj pozdravi kuću rimajuć i kmezajuć.

— Da tko mu je kriv? Još se od jutros oko mene navija, pa šta će mu suze pomoći? Evo, ovo je njegovo — i izvalja iz koporanića jaje. Zakaljano je i izmeljano, mjestimice mu se i ljupina ulupila, a amo tamo ostalo golo i operušano.

— E da možeš i četvrto! Evo je; nova je i juče iz dućana, pa ti, nà, i nju, a opustila, kad je ne bih, da imam, dukatima nasô, samo da mi Niku uporaviš, kud je i on nas! — Pri toj skide kapu i, ko da pita na put Božji, u šaci je preda nj ispruži.

— Ma što je to, kakvo li čudo u Lukina Nike? — priupita Škice i iskrivelja gubičine. — Je li jaje?

— E, je li jaje! Da što je? Nije vuk. Ispisano jaje, „otangano", išarano i oprugano. Pusto je šesno, grom ga ne ubit će! Ne možeš ga se nagledati. Hoćeš li s guza, hoćeš li s rta, njemu je sve isto; i onako je njegovo i tvoje njegovo. Ciglo što ga ne da iz ruke; zar se boji izdajstva i nevjere, jer nas je i medju nama svakakvih — i majčinih i mačehinih.

— Eto; pustimo vodu niz livadu i ajmo. Kako vama, tako i meni.

Kad živim očima, dok si živ, ne ćeš kroza tvrdi zid — primakoh se bliže i izvirim ozgô, da se osiguram, za kojim će to vjetrom šargino jaje.

Na tratini — nije to dosada tako običavalo — i zamuklo i utihalo. Svak se drži zida, a odmiče i uginje stožini. Amo se ovaj zgurio pod draču, ko da su polizli proljetni spuži i kupi ih; Jure Ladrov zadro legjima u pramčiok, bi reći su se sve se godišnje vode na nj istočile, a sedam ga groznica rasteže. Ciglo što Niko Lukin, s nadimkom Zvrko, na čistini se čist i vedar usadio, noge raskoračio, a glavu uzgorito i hôlo izvisio, ko da Marko iščika Musu Kesegjiju, da se za junačko pripitaju zdravlje.

A sad ih evo još dvaju, evo do dva pobratima na biljezi razbojšta i dvojbena i nesigurna. S jedne im se hoće srce razboljelo, jedno bi ih sunce moglo obradovati — da se, čudo moje nedočugjeno, iz Nikinih ruku osklizne ono

pušten najljućoj sudbini biede i nevolje u doba, kad se za svakoga nalaze bolji uvjeti, bolja sredstva za uzdržanje, za obstanak. Treba li da to primjerima potvrdimo? Ne, jer bismo morali po stoti put ponoviti predosadnu, ali uviek istinitu, na žalost skroz istinitu, činjenicu, da je financijalni stražar, da je žandar, da je mnogi podvornik bolje plaćen od pučkog učitelja.

A to nije od jučer. Odkad se zna za učitelje, osobito u Dalmaciji, uviek su bili oni i jedino oni najjadnije nagradjeni za svoj trud. I koliko su god radili i nastojali za poboljšanje svojih ekonomskih prilika, toliko su sve više bili izvrženi ironiji, jer su od sabora, od ljudi, kojima je povjereno zastupstvo zemlje, dobili samo mrvica i uviek mrvica, koje su bile kao dobačena milostinja siromahu, koji je više dodijao bahatu gospodinu, a kojega se hoće da izpriprosti, samo nek ode, pa da se za njim nasmije, gdje ga je ipak mrvicom odalečio.

Al učiteljstvo nije siromah za milostinju, ono je sviestno onoga što traži, zna što ga ide, i neće sustati svojom tražbinom, dok joj god ne bude podpuno udovoljeno. To neka bahati gospodar dobro zapamti!

Medjutim ovih dana, taman pred Uzkrs, dogodilo se nešto, što će učiteljstvu dati zbilja nove snage i pobude, da svoj glas digne što muževnije; ne više u obliku molbe, prošnje, preporuke, već u obliku odlučnog zahtjeva i načinom, da će se već morati prestati izigravanjem ovog staleža. Zaniekana previšnja potvrda zakonu tobož glasovanu u zadnjem saborskom zasjedanju o ubrojivosti privremene službe od 2 dotično 3 godine prije izpita usposobljenja u mirovinu, nije tek onako slučajna stvar, koju učiteljstvo mora da primi kao činjenicu, koja nije mogla da drugčije izpane. I makar se gosp. Machiedo ma koliko anonimno opravdavao i prao preko „Narodnog Lista", opet ostaje utvrdjeno, da je u sastavljanju onog zakonskog projekta on bio „magna pars", dapače „tota pars" i da je njegova najveća krivnja, ako je učiteljstvo onako grdno iznenadjeno i razočarano.

Kad se šalje na sankciju onakav zakon, kojim se ide za tim, da se udovolji jednoj velikoj pravici, treba bit siguran, da će zakon bit potvrdjen, jer inače ili nastaje silna blamaža onima, koji ga podnieše ili je pak dokaz, da su ga tako naumice složili, e da ne bude potvrdjen. Tertium non datur. U konkretnom slučaju mi smo radje za ovu posljednju mogućnost i velimo bez okolišanja: Ona zakonska osnova naumice je tako sastavljena bila, da ne bude potvrdjena, ili je tako popračena bila, da potvrda izostane, a to jedino za to, što se nije htjelo za učitelje ništa žrtvovati. Osnova je poslana za obsjenu, a zaniekana potvrda misli se izrabiti kao opravdanje, da se eto učinilo sa strane sabora što se moglo, ali da nije uspjelo. — Ali obsjena i takovo opravdanje vriedit će za naivne, nipošto za sviestne i misaone ljude, kakovi su pučki učitelji. Oni će ovu krvavu igru saborske većine duboko zapisati u svoj raboš.

Poslie ove nedostojne igre saborske većine, koja je u svemu, pa i u ovome dokazala, da je zbilja „utvara", i da joj je samo do interesa svojih pojedinih članova, pučkom našem učiteljstvu vrlo je lako odlučiti, kako ima da u buduće prama njoj postupa. — Doći će opet dani izbornih borba, dani straha i prezanja, kad će se na učitelje utvaraši ozirati, ali neka već sada budu uvjereni, da im u učiteljstvu više nema ni najmanje oslona ili podpore. Dogadilo je više utvaraštvo, licumjerstvo i izigravanje.

Nego, ima još jedan liepi dar učiteljstvu baš za Uzkrs. Nudja mu ga i ovaj put sam Dr. Jerko Machiedo.

Pronio se je u javnost glas, — a u koliko nas uvjeravaju, glas istinit, — da se je „sin ove zemlje", „narodni zastupnik", „prisjednik zemaljskog odbora", „član pokrajinskog školskog vieća" Dr. Jerko Machiedo usudio u jednoj sjednici pokraj. školskog vieća najgnjusnijim blatom nabaciti na obraz i poštenje vriednih naših učiteljica, uztvrdivši, da su pitomice dubrovačke preparandije sinonim... (izostavljamo nadopunjak, jer gadan, a po sebi razumljiv.)

Ovo je grozna uvreda, a tim groznija, što je izašla iz usta jednog izobraženog našeg čovjeka, koji zastupa zemaljski odbor u pokrajinskom školskom vieću. U ime cielog učiteljstva naše pokrajine, time najkrvavije uvriedjene, zahtjevamo, da se ova stvar što prije razjasni; hoćemo da znademo je li i što je pokrajinsko školsko vieće učinilo, da dostojno odbije težku ovu uvredu. Iziskujemo, da se zemlji kaže, je li pokrajinski školski nadzornik po svojoj dužnosti ustao proti crnoj osvadi, je li zaštitio poštenje naših učiteljica i obranio ugled zavoda i njegovih pitomica.

Medjuto ostavljamo svakome poštenome, da prosudi, može li čovjek, koji ovako lakoumno kalja poštenje kćeri naše zemlje, više sjediti medju našim narodnim zastupnicima, medju prisjednicima zemaljskog odbora i medju članovima pokrajinskog školskog vieća!?

Ne će li g. Dr. Machiedo, da ovu stvar do kraja povedemo, kako nam dužnost nalaže, sve dok se učiteljstvu ne da podpuna zadovoljština, a osobito učiteljicama, neka najdalje kroz osam dana — ali ne anonimno — temeljito i tvrdim razlozima dokaže što ga je poteklo da onako krvavo obiedi naše učiteljice. Ne opravda li to, učiteljstvo će širom Dalmacije bez sumnje odlučno pokazati, da u pitanju svoga obraza nikome u oči ne gleda i da se zna uviek vladati po onoj: „sve za obraz, a obraz ni za što".

Nek bude uvjeren Dr. Machiedo, da ovo pitanje ne će zaspati. Nek bude uvjeren, ne odazove li se on, da će se odazvati toliki i toliki sa svojim imenima, a u učiteljstvu — hvala Bogu — ima ih sva sila, koji znadu perom braniti sve, što se braniti mora, a najviše pak čast i poštenje učiteljskog staleža.

Šibenik, 26. ožujka.

„Crvena Hrvatska" kao da je očekivala tko zna što dočekati od stranke prava, a kad je dočekala da je u njezinom kotaru izabran pravaš, mislila je da ga stranka prava neće primiti u svoje redove. Po pisanju gospara dubrovačkih to bi bilo logično...

Naravno je prema takovoj logici, što oni brane cielu Dalmaciju od zloporaba pri ustanovljenju broja biranih birača, jer n. pr. da su oni imali 40 biranih birača u svojoj občini, ne bi bio izabran pravaš...

To je što i mi kažemo, ali da to postiguu imali su se javiti na brieme. U svojoj občini pa imati dva birana birača manje nego su po patentam morali imati, malo je čudno i neodgovara logici.

Nego jedan savjest. Što bi se gospari borili na papiru za jedan ili dva birana birača, bolje je od toga ukinuti sve birane birače, pa uzakoniti izbornu reformu po kojoj će glasovati svaki občinar direktno, tajno, bez obzira na porez i razne kurije.... Pravaši će za to i u saboru raditi pa neka ih gospoda podupru... Ta oni znadu da je pravašima do stvari a ne do broja. Pa i u pogledu makarskog izbora pravaši se drže toga stanovišta.

„Sloboda" organ splitskih naprednjaka spominje jedan naš dopis u kom dopisnik iznaša svoje mnienje glede skorih naknadnih izbora u Spljetu, pa to mnienje ona tumači kao uficiozno stranke. To ne stoji, jer stranka prava nije se bavila pa nije mogla još ništa ni zaključiti kako će se ponašati u tim izborima. „Sloboda" je malo preuranila.

Političke viesti.

Raspisani izbori u Bosni. U Beč su došle listine za izbore za bosanski sabor. Odlučeno je, da se listine izlože danom 11. travnja, a izbori da se odrede za 18. svibnja i to za treću kuriju, za 23. svibnja za drugu kuriju, zn 25. svibnja za prvu kuriju druge izborničke klase, a 28. svibnja za prvu kuriju prve izbor. klase.

Situacija u Austriji. Ministar predsjednik barun Bienerth započet će odmah poslie Uzkrsa pregovore glede proširenja djelotvorne većine u zastupničkoj kući. Bienerth je umolio predsjednika poljačkoga kluba, da i opet nastavi svoju posredovnu akciju glede sporazuma izmedju Čeha i Niemaca. I sa slavenskim parlamentarnim udruženjem došao je Bienerth u dodir i uvjeravao je zastupnike dra. Kramarža i Udržala, da će sve učiniti, da jednom pitanje o djelotvornosti češkoga sabora uspješno i konačno rieši. Medjutim i poljački klub i slavensko parlamentarno udruženje nisu uvjereni o tome, kako i na koji način kani ministar predsjednik ove svoje akcije i pregovore započeti. I pitanje rekonstrukcije kabineta nekako je utihnulo. Poljački klub i sada, kao što i prije, naglasuje, da on ostaje kod zahtjeva, da se sadanji kabinet rekonstruira. Medjutim Poljaci ne će odgovarati na primjer, kako i kada si oni tu rekonstrukciju zamišljaju. Tim markiraju na neki način svoje ustavno stanovište, a na drugoj strani oni mogu da slobodno podupiru iz taktičnih razloga vladu baruna Bienertha. Prije se je u krilu vlade naglašivalo, da vlada čini rekonstrukciju ovisnom o jedinstvenom radnom programu u parlamentu. Sada pak postavlja se junktim izmedju riešenja narodnih pitanja, poimence riešenja spora izmedju Čeha i Niemaca te rekonstrukcije kabineta. Pod ovakovim prilikama jasno je da ti pregovori ne će uspjeti, pogotovo kad se pomisli, da slavenske stranke nisu voljne kapitulirati. Situacija poslie Uzkrsa ne će biti ni najmanje bolja, nego što je bila prije Uzkrsa.

Ostavka ministarstva Sonnino. Kralj Viktor Emanuel pozvao je bivšeg ministra predsjednika Giolitti-a, da dodje u Rim. Po svemu izgleda, da će njemu biti povjeren sastav novog ministarstva. Nu u političkim krugovima kaže se, da Giolitti ne će da se primi te časti. Razlozi su donekle shvatljivi: Pred tri mjeseca Giolitti je morao odstupiti radi istog pitanja, koje je sada Sonnina i drugove ponukalo, da se povuku: pitanje ugovora sa parobrodarskim družtvima. Sonnino je bio kod kralja i preporučio mu Giolittija kao svog nasljednika. Komora je odgodjena do poslie uskrsa te će se i pitanje preustrojstva ministarstva po svoj prilici riešiti poslie praznika.

Dopisi.

Iž Veliki.

Na dopis koji je izašao u našem listu 12. o. mj. pišu nam prijatelji, da u onom dopisu ima netačnosti, koje u hator istine treba izpraviti. Na pr. mj. u tom dopisu se navadja da je vredni župnik Don I. Bogdanić radio proti ustanovljenju uljarske zadruge, kad je namjesništvo htjelo tobož takovu podignuti, što medjutim ne stoji. Oko pomenute zadruge radilo se još od Božića, svakako prije nego je tko znao na lžu o njekakvom trgovinsko-obrtnom družtvu. A da je za tu zadrugu radio i župnik i njekolicina njih, koji razume što se može i što je u istinu koristno mjestu, kao što je uljarska zadruga, dokazat može i g. Hribar i Hartman, činovnici kod gospodarskog vieća u Zadru, koje je u svrhu ustrojenja zadruge posjetio gosp. Šime Strgašić. Namjesništvo kao takovo nije ga ulazilo u ustanovljenje zadruge na nijedan način.

Nego još nješto. Tko zna što je zadruga u obće, a uljarska napose i za čim one idju, zna da se drugačije u njima ne može raditi nego je ustanovljeno za našu uljarsku zadrugu. Tim načinom se širi duh zajedništva, korist obća i smisao uzajamnosti te moralnog napredka, a tko protivno tvrdi ili je zloban te ima svojih posebnih ciljeva ili ne shvaća što je zadruga i za čim ona idje. A da je po sriedi i neznanja i zlobe, dokaziva i okolnost što se naš pravilnik i njegovi §§. navadjaju kako ne obstoje, nego posve izkrivljeno i neistinito.

Završavamo opazkom i pozivom, da se moramo držati razuma i mogućnosti, pa neće biti neizvedivih sanjarija i još koješa, nego istinitog rada i napredka, pa i uzajamnog podpomaganja.

† Fra Šimun Milinović

barski nadbiskup.

Na veliki četvrtak u jutro nakon dugog i težkog balovanja usnuo je u Gospodinu O. Šimun Milinović u Baru u Crnojgori.

Pokojni se rodio u župi Lovrečkoj 24 veljače 1835. Posvetivši se franjevačkome redu i nakon podpuno dovršenih nauka bi redjen svećenikom god. 1859. Pokle je koju godinu učiteljevao na javnoj sinjskoj gimnaziji, godine 1862 bi poslan na bečko sveučilište, gdje je sa uspjehom položio profesorske ispite iz zemljopisa i povjesti. Kroz to je vrieme slušao predavanje glasovitoga slaviste Miklošića. Mnogo je godina proboravio u Sinju kao profesor gimnazije a u posljednje doba i kao ravnatelj. Svojom dobrotom, uzoritim ponašanjem i osobito svojom prijaznošću tako je osvojio srca Sinja i sve njegove okolice, da nije bilo duše koja ne bi poznavala i poštivala „fra Šimuna" pod kojim imenom i kašnje kao nadbiskupa sveudilj su ga nazivali, pa kad bi se prigodom i zaletio u Sinj, ne bi bilo čeljadeta, da mu se ne bi primaklo, a opet je on imao za svakoga koju ljubeznu i veselu rieč.

God. 1886. bio je imenovan barskim nadbiskupom.

Pokojnik se odlikovao i na književnom polju, te je napose tiskao „Crtice o slavenskoj liturgiji" (1880.), „Bijač" (1886.), „Knez Domaldo" (1886.) Bio je osobiti ljubitelj glagolice, te je imao sreću da je god. 1901. dobio od sv. Stolice uporabu iste za cielu svoju nadbiskupiju.

Bio je na osobiti način ljubljen i štovan od knjaza, te je znao svojom ljubeznivošću osvojiti u Baru srce svakog čeljadeta ma koga zakona bio.

Vrieme nam zaprečuje da se podulje pozabavimo ovim izvrstnim crkovnim dostojanstvenikom i dičnim sinom imotske krajine, koji je odvažnim duhom još dok je u Sinju bio s drugim odličnim borcima branio prava narodna i suzbijao narodne dušmane. Njegovoj plemenitoj duši vječni pokoj, a u narodu trajna i mila uspomena!

---

učarano jaje, pa čije bilo da bilo; drugačije umrieše, a jada ne prebolješe!

Stoponja je neku žalost smireniji i nije smeten ko malopri, kad bez pisanice kući ikno.

— Nosiš li, Mate? — jedan će za drugim na Stoponju, a prekoredice ih se i po tri od jedne jave.

— Nosim žalosti. Ne da maja. Već evo Škice i njegova, da će se on s Nikom ogledati i potuckati.

— Ma tko ti je to kada spomenô, garava smugjino? — na tiesnu se previja Škice i rada bi trag zamesti.

— Ako će, evo me — ni ove su, ni one, u oči će mu Niko. — Hoćeš li?

„Teško vuku nositi, a još teše ostaviti". Bi Škice, jer je on, otkada zna, da sam ja ja, a ti ni nijesi on — prozjajni ždroko, da je Bumbâ i da onaki nalieću! Ali je Nikolino žito bez očinaca, čisto, a svako zrno jedro i kolik palac, pa ti njega trnci podlizuju, da ne pogodi iz gorice vila: „Bilo vedro, pa se naoblači, Bilo dobro, pa se izopači". Amo su njegove nade i čeznuća, ali se prigodi, da se i one prospu u svoju grobnicu, a tamo je istina, da je daleko polje od usta, ščega bi se moglo. po nesreći, lako zgoditi, da kuljav dopušio, a pašt otpušio.....

— Ajde, hoću! — ko da se predomislio. — Ali se bliže amo, k zidu i megju krugove.

— I tu se jutros svanulo, pa sve isto: a tu, a ovdje — odumito će Niko — Nijesu ni tamo hudnici.

— Ja ću lige, a ti tuci — i ovu hoće Škice.

— Eto ti i ta, nek nije samo sile i ordije — bezazleno, ali i osječito prihvati Niko.

Sleptali se pajdaši i oko njih se račapili, ko da se jutros nijesu okusili uskršnjega blagosova, već ih ovdje čekaju oslagjani uštipci. Uguvnili se oko njih dvaju u zaokružaj i rame se uz rame slili, da top ne bi probio i odlijepio, ustremili u Nikolu i u Škicu očima ljubopitna iščekivanja; nosom bi ih, s malim, usrknuli, a ustima pijuknuli.

— Kako ćemo? — upita Nikola. Na obir ti eto, ko i dosada.

— Ti udri, a ja ću svojim lige i polegušiti — drhtljivim će Škice piskom i priglaskom.

Škice se razmjesti, svom šakom poduhvati bielo i nesvareno šargino jaje, da jedvo rtom viri na poravnici gornjih dvaju prsta. Ododapri se nogama, da ne bi onako ni pod stô oka, pa strepi, da ne češ na odušak odoljeti, već prije cecnuti.

Nikola lagašno, po zanatu i kako se amo aadetilo — ko i dosada — prihvati desnom svoju pisanicu, nadvi i nagnu rtom, da će tuknuti Škicino, neka sreća dosudi, kuda će koje. Nu odluči Šk.cino neljudstvo i huncutstvo.

U koje da će Niko svojim i u nikšan, a on ti, balabravo gubeše, podudari ozdo šakom iza svih naramica i Nikino, što se mrtvouzice megju dva prsta složilo, izbi. Vrci pisanica nebu pod oblake, a ozgo bubnu u krugove, smecka se i u mrve razpade, dok šargina kajgana poprska sramotne Škicine obraze. Nikin novi kružat, na njemu puca i odozgo koporan. Družinu, da se po čemu ne pomete i ne izgubi, pobilježi i njih: ovome nos, onoga po čelu i tko će znati u onoj zabuni, kuda se koji mahramom maša i otire. Svak je zaposlen, svi zablenuti, a plamen ih podžegô i omahnô, pa bi moglo biti hala i belaja. Nu i tu valjade očiju prostodušni Nikola; priskočî i vatru potrne. Koraci, otkuda i došao, na rudinu, na koljeno kleče, k drugome pritegne i na se navi o ramenici prokličani i neistrličani torbačić, okrenu ga, izvrnu i izkrenu, a iz njega ispade dvaestak golušavih i porazbijanih jaja.

— Nà, ljudino moja i ambere moj! — zabijeliv će očima u Škicu. — Ovo ti jaja napojnica za današnje poštenje. Barem se danas — ne smelo te danas! — naspi, kad i onako svagdanjice na tebi prozjajine zjaju, a oko tebe vuci zavijaju!

*

Od onda se do juče prometnulo osam dana, a nikako ne mogu Stoponji u stopu. Kod nas sto juče kraj iste kupine pomilova isto sunce i nas se dva sami uputismo k crkvi.

— Bolan Mate — ojačom ću ja — megjer to još na tebi nova kapa! Da kud se djede i pometnu tvrdo obečanje, da ćeš je darovati Škici za junačko uzdarje?

— Ne — nasmija se Stoponja — zaboraviste vi, oče, da još nijesam sabro tvrde magjarije i žutake! Megjer ste se vi, oče, naslušali našega razgovora i nagledali njegova poštenja! Valaj rugo! A pa šta bi? Svegjer je jaka ona, pa kaže: „nit se čudu čudi, nit se s rugom ruži". Rgja osta rgja. Nije ona prosjala na porogjenje, pa ne će ni na uskrsnuće Gospodinovo, oboje nas pomoglo!

Priposlano.*)

Da izbjegnemo eventualnoj sumnji, ovim putem izjavljujemo, da od nas nije potekao dopis s Trilja u „Pučkoj Slobodi“ od 23/3. 1910. br. 12 niti da isti odobravamo.

Trilj 25. ožujka 1910.

Ante Slujo za sebe i sinove.

*) Za sadržaj pod gornjim nastovom uredništvo ne uzima nikakve odgovornosti.

Iz grada i okolice.

Čestit Uzkrs nazivljemo od svega srca svim našim čitaocima, sumišljenicima i prijateljima, kao što i cielom hrvatskom narodu, želeć mu svako dobro, a najskoli da što prije dodje do ostvarenja svojih ciljeva, tako da bude vlastit gospodar svoga na svome. To je ono najviše za čim mora da traži svaki sin Hrvatske i da za to radi iskreno i požrtvovno.

Obredi preko velike nedjelje u stolnoj bazilici izvršeni su po programu, što ga doniesmo u prošlu subotu. U sriedu na večer pri „barabanu“ ponovila se zaglušna lupa prošlih godina u još većoj mjeri, što je dalo povoda ukinuću barabana. I zbilja ova mjera djelovala je povoljno, jer odmah druge večeri, u četvrtak, nije u obće bilo barabana. Nit jedna šibica da se čula.

Obhod velikog petka obavljen je sinoć po liepu vremenu u najljepšem redu.

Zabava u „Hrvatskom Sokolu“. Kako javismo u posljednjem broju, dne 28. ožujka, na drugi uzkrsni blagdan, ovo naše omiljelo družtvo priredjuje liepu zabavu u svojim prostorijama i to po ovome programu: 1. I. pl. Zajc; Pozdrav (mužki zbor.) 2. V. Lisinski; Tužaljka „Zorko moja“ iz op. Porin pjeva g. A. Lušić uz pratnju glasovira. 3. I. pl. Zajc; Noćni stražari (mužki zbor.) 4. Hatze; Kad mlidijah mrieti pjeva g. M. Kuzmić uz pratnju glasovira. 5. I. pl. Zajc; Večernja pjesma pjeva gdja. Emka Krstelj uz pratnju maloga orhestra i glasovira. 6. I. pl. Zajc; Zrinjski-Frankopan (mužki zbor.) 7. G. Bizet; Aria Escamila iz op. Carmen pjeva g. A. Matačić uz pratnju glasovira. 8. V. Novak: Bog i Hrvati (mužki zbor.) — Početak koncerta u 7 i po sati na večer — Prije izvedbe ovog programa salon-orhestar svirati će: koračnicu „Don Cesar“ od Dellingera i „Smjesu iz operete „Boccaccio“ od F. Suppe. Poslie izvedbe programa isti orhestar svirat se valčik „Poljubac“ od Ziehrera.

Zaniekan preventiv. Vieće obćine vodičke u svojoj sjednici 23 tek jednoglasno zabacilo, odbilo predrazbroj za 1910. Ovako je i prošle godine do tri puta zaključilo. Nu kō i prošle, tako će i ove Zemaljski odbor odobriti. U zemlji smo i z n i m a k a!

Vatrogasci su doskora gotovi sa svojim drvenim tornjem za vježbe i za ispekciju. Sve ove dane marljivo oko njega rade.

Jaht. Od prekojučer nalazi se u našoj luci englezki jaht „Joyeuse“ pripadnosti pomorskog kluba „Rojal Dorst Club“. Na njemu je 18 osoba izmedju kojih 9 putnika. Vlastnik Nenrz Berklcz Postmors.

Izvoz drvlja. Jučer je odputovao veliki parobrod društva „Adrije“ „Duna“ krcat drvlja za Ruen, „Providenza“ za Mesinu i „Albania“ za Mletke, Krcaju „Aleanza“ i „Adriatico“.

Izvoz karbita. Jučer je doplovio parobrod društva Adrije „Zichy“ da nadopuni teret karbitom.

U obćinskoj klaonicu zaklalo se kroz ovu sedmicu: Volova 46, krava 17, teladi 7, prasaca 4, janjaca 190.

Ciena će petroleju pasti. U Gaiiciji su skorih dana našli novo vrelo petrolja. Na mjesec se može iz toga vrela crpsti do 800 čatrnja. Zato će više sirova petroija ići na tržište uslied česa je ciena snizena na 2 K 48 para.

Bura zaduhnula jaka i dosadna od sriede pa do jučer po podne, kad je tek smalaksala. Temperatura ipak nije znatno pala.

Pokrajinske viesti.

Proti porezu na vino. Obćina Imotska je brzojavno prosvjedovala na ministra predsjednika proti naumljenom zakonu o porezu na vino sliedećim brzojavom: Preuzviženi gospodin ministar predsjednik Bienerth, Beč. — Na ljutu ranu koju je vinska klauzola ostavila otvorenu u srdcima nevoljnog osiromašenog naroda ove najvinorodnije zemlje, čiji je glavni proizvod jedino vino, mjesto melema da zacieli, eto joj se hoće ranu još dublje otvoriti novim poreznim zakonom na vino, koji premda po parag. 25. osnove ne uvadja taj porez u zemlji, ipak udara izvoz, gadjajuć uprav gdje treba, jer se vino ne troši u zemlji. Kad nas se napušta u svemu, a specijalno naše zagorske krajeve, nek nam se ne zatvaraju vrata tom jedinom proizvodu i sili seliti iz domovine. Preuzvišenosti! Usilovani smo prosvjedovati i prosvjedujemo proti toj zakonskoj osnovi, utičući se da taj bič božiji bude odklonjen od ove siromašne i zapuštene pokrajine. U Imotskoj se je još sastavio odbor, koji sazivlje na dan 6. travnja o. g. veliku prosvjednu pučku skupštinu, pa bi dobro bilo da sve dalmatinske obćine brzojavno prosvjeduju, i da se u svakoj prirede takove skupštine.

Otvorenje realke. Ravnateljstvo c. k. realke razaslalo je poziv na svečano otvorenje nove zgrade c. k. velike realke u Spljetu, koje će slediti dne 30. ožujka o. g. svečanim načinom. — Svečanost počinje u 9 sati prije podne službom božjom u stolnoj crkvi, zatim će biti blagoslovljena nova zgrada, te izvršen svečani program. — Pristup imaju samo pozvanici.

Bolest V. Milića krenula je na bolje. Od sriede je bolestnik miran i vedar. Prima posjete i razgovara se rado, pa i o politici. Čita ili daje da mu se čitaju novine. Zadnje pak viesti opet govore o pogoršanju bolesti.

Dalmacija i englezki konzulat. Englezka je vlada odciepila Dalmaciju od uredovnog okružja englezkog konzulata u Trstu, a pridružila ju okružju konzulata u Sarajevu.

Za obnavljanje vinograda. Namjestništvo je doznačilo obćini Tješnjanskoj 51.000 K u ime državnog doprinosa za obnovljenje vinograda uništenih od filoksere.

Udruženje dalmatinskih tvornica srdela. Dalmatinske tvornice srdela sporazumile su se, da osnuju središnji ured za prodaju kao i za zakup raznih materijala i surovina.

Skupština „hrvatske stranke“. „Narodni List“ donosi poziv gosp. dr. V. Mihaljevića, predsjednika „hrvatske stranke“, na glavnu skupštinu, koja će biti dne 4 travnja u fojeru kazališta u Spljetu. Dnevni red: 1. priobćenja, 2. izbor predsjednika, 3. eventualija.

Razprava proti socijalistima u Spljetu vodila se tri dana radi pokušanog ubojstva na pravniku B. Angjelinoviću. Tuženi su Vicko Prkušić tapetar, Ante Perlain-Voga mesar i mornar Lepe. Brane ih Jerko Tartaglia i Dušan Mangjer, dok Angjelinovića brani dr. I. Majstrović. Na stvari je sliedeće: Pred 2 mjeseca boravio je u Spljetu odio francuzke ratne mornarice, te je spljetska narodna glazba istoj u počast priredila dva puta koncerat na obali. Treći dan priredila je koncerat talijanska glazba. Hrvati u Spljetu su kud i kamo tolerantniji i liberalniji od Talijana u Zadru, jer je istima uviek slobodno izlaziti na ulicu i svirati naravno dotle, dok njihov izstup nije izazivan; to se je dogodilo i kod spomenute prigode. Talijani kod zadnjeg komada stali su demonstrativno izazivati, nu budući su neki Hrvati stali protestirati, oni, da nekako umire duhove, zasviraše marseljezu. Hrvati su bili prvi koji su aplaudirali, ali kada su Talijani ponovno stali izazivati i pljeskati rukama zahtjevajuć da glazba zasvira jedan drugi talijanski komad, Hrvati odgovoriše pjevanjem sokolske koračnice. Talijani i socijaliste nadjoše se uvriedjeni, demonstracija je poprimila sve jači karakter, dok nije došlo oružničtvo, te golim sabljama raztjeralo demonstrante. Socijaliste i Talijani najviše su bjesnili na neke akademičare Hrvate, jer da su tobože izviždali marseljezu, i htjeli se osvetiti. I jedne nedjelje njekolicina njih navali na akademičara Vrcana, dok se je ovaj mirno šetao trgom. Ovome priskočiše u pomoć neki prijatelji, razvila se jaka tučnjava, u kojoj je bilo više ranjenih medju inima i pravnik B. G. Angjelinović, koji je bio smrtno udaren nožem. Gore spomenuta trojica bila su uapšena, te ih je sud stavio pred porotu radi pokušanog ubojstva. V. Prkušić tužen je kao organizator tučnjave. Saslušano je preko 100 svjedoka, bilo je i takovih, koji su tvrdili, da je sve to bilo aranžirano od socijalista i da se kako tako mora Angjelinović maknuti. Bilo je bojazni, da će sud razpustiti socijalističko društvo u Spljetu, te su socijaliste bili jako uzbudjeni. Ali te tvrdnje nisu bile dokazane. Izpostavilo se je da ona dvojica, koju se je najviše teretilo, ni ne pripadaju socijaldemokratskoj stranci. Tučnjava one večeri bila je stvar nekolicine osoba iz talijanskih i socijalističkih redova. Razprava je bila živahna i svak se interesirao, a osobito radnici i seljaci, koji pripadaju socijal-demokratskoj stranci. Dr. Majstrović branitelj oštećenika G. B. Angjelinovića apelirao je na porotnike, da tuženike ne osude radi pokušanog ubojstva (od 10—20 god. tamnice), nego radi težke tjelesne ozliede. Vicko Prkušić i Lepe riešeni su obtužbe, A. Voga-Plaina odsudjen je na 10 mjeseci težke tamnice.

Zanimiv nalaz u Ljubljani. Prije nekoliko doba okopavao je, kako javlja ljubljansko „Jutro“, g. Florijan svoj vrt na Kodeljevoj cesti tik mosta sv. Stjepana. U dubljini od pol metara našao je oko trideset ljudskih lubanja. Drži se, da te lubanje potiču iz franceske dobe. Posebno će povjerenstvo taj nalaz izpitati.

Razgovor na Kadinovoj Glavici.

(O propadaju rudarstva, Luka iz Lukara i Marko iz Stikova).

Luka. Marko moj krasnoga li dana. Oprosti, što ti zaboravih reći: dobro jutro. Kako tvoji kod kuće? Je su li svi zdravi?

Marko. Bog ti dao dobro! Hvala ti na pitanju. Kod kuće svi zdravo, samo domaća mi nešto tužna, a neće da mi kaže što joj je.

Luka. A jesi li je bolan mogao povesti do ljekara?

Marko. Moj Luka, rek bi, da joj ljekar ni ljekarija ne pomaže. Ona kaže, da je danas nešto čula od diretura u Siveriću, pak kao da ju je čapa čapnula. Pitao sam je, da nije se što prosjelo, da nije tko od naših ostao zagušen, ili smečen, a ona: nije.

Luka. Borme to su ti ćoravi posli. Kad žena neće da kaže svom drugu tajnu svog srca, mora da je nešto mrkoga medonje po sriedi.

Marko. Čuj, moj Luka. Da smo se združili u svetu ženidbu kako znaš ima 25 godina, prošlo je uprav na Sv. Katu. Kroz sve ovo vrieme, što je prošlo, nisam je vidio nikad tužnu ni ovako jadnu kao danas. Moli je, zaklinji je da kaže, šta je čula u Siveriću, neće da ti kaže, pa da bi pukao, samo što uzdiše i kuka veleći, bolje bi bilo, da sam s djecom i s tobom naučila ovce po Dinari i Svilaji pasti, bar bismo nešto imali za starost, a tako u prosjake. Srića da osviće pramaljeće i da Kozjak i ćiverica ne dere.

Luka, To moraju moj Marko biti velike stvari kad ona, ženska glava, otako je stisla srce a i usta klieštima. Ti valja da znaš, da to nije ženski običaj i ako tvoja nije jezičava. Meni najviše udaraju uz nos one njezine rieči, gdje govori o „ćiverici“ i „buri s Kozjaka“, pa da bi volila, da je blago pasla. Moj Marko ove stvari ne slute na dobro.

Marko. Moj dragi Luka, jutros su prošle neke kočije iz Šibenika put Velušića, pa su se zaustavile u Siveriću. Moja Mande se pozna sa direkturom od Siverića, znaš našega Staroga u očalima, što ima za zeta onoga velikoga čovjeka u Šibeniku, a što je nekidan bio ovdje. Oni su govorili nešto sve po tudešku, ali kako je moja Mande u dobre sa ćerama Staroga, one su nju naučile bile po koju rieč tudeški, tako da će ona biti što razumila, da se zlo sprema, a ne će da kaže, da me ne raztuži.

Luka. Mrka kapa, zli biljezi. Borme nešto mora biti. Čuj Marko. Ne muči biednu ženu i ne pitaj je više za ništa. Njojzi je težko pri duši. Biti će razumila ono, što ja već odavna znam i što je mogao svak razumiti tko živi na ovoj planini gdje koze pasu, kamatnjak dere na vrhu, a i utrobi zemlje. U jednu rieč moj Marko derali su nas na Promini i pod Prominom.

Marko. Ma što bulazniš moj Luka?

Luka. Štoa da ti rečem. Ti se borme sijećaš onog jutra ko i ja, kad smo pod Glavicom pasli ovce u blizini crkve.

Bilo se sjatilo veliko množtvo sveta i poleglo pod one orahe, ko blago na plandovalištu. Svak je hotio reei svoju. Mi smo dva mučali, jer još ne bijasmo povezali opanaka. Ja sam mučao, ali sam svaku ćutio.

Marko. Luka moj imaš pravo. Ovi su ljudi bili sve crni, kao oni što danas rade i što su obučeni kao i mi.

Luka. Jest moj kume, a belaj odnio i ovu rastri-guzicu i zlatne puce na njoj. Evo mi smo kao i oni obučeni.

Marko. Tako je moj Luka. Spominješ li se kad su svi se zakleli da neće više ići u rupu, da neće više raditi, a pitali su, da im se poveća plaća.

Luka. Kako ne, moj Marko. Bilo je i pravedno, jer je gospodin direktur bio kao kakav grof, imao je karoca, konja, a plaće ni sam vrag mu je nebi pribrojio bio. Mogao je lopatom grnut.

Marko: Istina je, ali ih on nije uživao, jer je poludio i tako: nepravedno stečeno zlo uživano.

Luka. Marko moj, a koliko su drugi izjeli prije njega. Da je sve skupiti na hrpu, mogli bi cielu Prominu pokriti zlatom.

Marko. E moj Luka. Naša Promina bila je tudja, a ne naša Prominska. Prije su s njom zapovidali Talijanci, pa Njemci, a do brzo će nitko. Njemci su probužali je i zdruge strane, misleći da će miš odonud sam vanka, ali su se prevarili.

Luka. Ma što prevarili? Znam ja kud ti mene vodiš, ali nije tako. Kako neće nitko zapovjedat Prominom, kad sam prije iz tvojih ustiju čuo, da su se mnogi njom obogatili. Ja ti ne virujem više ništa. Kako ćeš da se ovo dogodi, a tko će hraniti poslie ovoliko naroda.

Marko. Moj Luka. Ti ne znaš ni po mise.

Luka. Ni po mise! Znam ja sve pa i pištulu i evangjelje, ali to je tako. Tvoja Manda nije ti hotila reći pravu istinu, a da te ne raztuži, ali ja ti velju da je tako.

Marko. Ma što tako? Ja umrieti od gladi? Kako?

Luka. E moj Marko! Imala je pravo tvoja Mande, de ti odmah nije kazala sve.

Marko. Ma što sve? Nemoj me činiti, da me tuga spopadne, baš na dan Gospodnje večere.

Luka. Ali ti prisjela večera danas, ili ti prisjelo janje na Uskrs, znaj da ono što u gori buči, ili je bilo ili će biti.

Marko. Ne živem pri moru moj Luka ni ja ni ti, ali mi se nešto noćas snilo o ribi.

Luka. Ha, ha, ha. Sanjalo ti se o ribi, jer si ove korizme bio na svetoj misi, bio si dokon, jer nije bilo zarade kao prošlih godina, pa si čuo iz tumača sv. evangjelja, kako je naš Spasitelj su pet ribica nahranio tolike tisuće ljudi, a poslie su tri ribice; čuo si kako su sveti apoštoli pošli ribati i kako su se podigli valovi, kao i to, da je sv. Petar bio ribar i da su svi postali bili ribari. Daleko od mora nije čudo da se o tome po noći i sanja, a osobito u oči velikog petka, jer san je nešto što ti nebi mogao kazati, ali sam čuo od pametnijih ljudi govoriti, da se čovjeku obično sanja ob onim stvarima i osobama, koje najradje na srcu ima i kojih se sjeća.

Marko. Ma moj Luka meni rekoše, da kad se sanja o ribi, da je zlo po čovika.

Luka. Budalo. A negovore li, da je zlo kad se sanja i o zmiji. Nećas mi se snilo, da su me svega izgrizale, pak da je i jedna istinita bio bi već mrtav. Ostavimo ove stvari ciganima, da oni kome gaknu, a mi hajmo napred o našim stvarima. Jučer sam primlo foj i u koliko sam mogao dignuti ono pet slova, pa ih skalupiti, razabrao sam, da će se radja na Velušiću zatvoriti i svi radnici poslati kući na buru, a da će se sa Siverića odpuštiti 160 radnika.

Marko. Moj Luka, da je po korizme ne bi ti vjerovao, ali smo danas na pametan dan, dan Gospodinove večere. Jutros sam se pomirio s Bogom i ja i ti, pa nije zaista vrieme ni dan od šale već ozbiljna i pametna razmišljanja.

Luka. Tako ti je, moj Marko. Kad su ono neki dan ona gospoda bila, a koju je tvoja Mande vidila i doušila po koju rieč, odlučili su tako i rek bi da se više stvari neće promeniti.

Marko. A bili moj Luka znao ti zašto su oni tako tvrdokorno upelili i uglavili, zavezali i zaužljali?

Luka. Kažu, a bit će nešta i istine, da smo mi radnici tražili puno veću plaću današnjim vlastnicima rudokopa. Pravedno je bilo pa su nam je i povećali, tako da je sada duplo nadnica, nek je bila kad si se ti s tvojom Mandom oženio. Ti opet Marko znaš, da ruda ne može da leti ka gavran i ako je crna ka i on, već da ju valja voziti ka gospoju u feratí k Šibeniku a odatle u brodovima i vaporima po svietu, jer ona nemože da sama ide. Prije se za feratu plaćalo malo, a sad se plaća više.

Marko. Pravo veliš moj Luka. Znam kad sam se prvi put vozio s njom iz Siverića do Šibenika, platio sam vozarine za se dvje cvancike, a sada su 3 krune, dakle preko dvostruko više.

Luka. Tako je moj Marko. Sve je poskupilo pa i to. Ali valja da znaš, da svaka stvar što se iz zemlje kopa, postaje cjenija čim je narod više troši, a tako ti je i s našom rudom. Prije je narod ili kako bi mi rekli mali puk više gorio rudu, jer je bila ciene. Vidiš, ja sam se jedne godine namirio u Šibeniku, kad je rudu prodavao neki Vice Grubišić.

Marko. Bog mu dao pokoj! Još mu je živ sin Toni.

Luka. On je davao 100 kg. za 40 soldi. Nikidan sam nešto bio u Šibeniku do suda i poveli su me u dotura Fontane. U njegovoi kući sada prodaju rudu. Ma moj Marko što je ono. Što kili kamenja pa 1 fiorin i 40 soldi ili 2 krune i 80 para.

Marko. Ta to je na vraga poskupilo. Eto sad razumim, što si malo prije govorio. Siromašni ljudi ne mogu da tako skupo plaćaju rudu, pa stoga je trgovina zakrkla.

Luka. Eto baš tako moj Marko. Sad razumiš zašto će obustaviti dalje kopanje rude na Velušiću i stegnuti ono u Siveriću.

Marko. Kako ne. Nemaju je kome prodavati, jer je puno skupa. Hajde, ako je poskupila, ništa radi toga, što su nama dali ono malo soldi više na dan, ali to je otišlo daleko.

Luka. Daleko? A nije li ferata poskupila za prevažati ga trostruko nego prije. Ljudi neće da gube, pa šta bi im ti. Oni su dosta dobili, pa sad kao pametni neće da daju vladi za feratu svoju prvašnju dobiću.

Težko nam i našoj braći u Šibeniku, što su crni kao i mi. Kako sam ti rekao, bio sam tu skoro u Šibeniku, pa sve pusto. Razširili rivu gdje se krca ruda da je divota, a što koristi kad je sve pusto. Promisli, tu leže hrpe silne rude,

nema jednog trabakula, samo neki kusasti vaporić neki „Isonzo“, vrag mu zna odkle je. A prije? Nebi mogli reda naći, isto kao ni u mlinici, pusti trabakuli, a jambori kao i oblaci.

Marko. Čuo sam i ja za to. Onda je stekao puno neki Negri. Kažu mi, da je sad debeo kao bačva, a da je bio mršav kao čavao.

Luka. E moj brate. Naša Promina bila je za svakoga Amerika i Kalifornija, a za nas jadne evo je došla nevoljna. Pravo je rekla tvoja Mande, da bi bilo bolje da je koze pasla. Kad bolje, kad gore bi se prošla. A sada? Zatvorili Velušić i Siverić, kud ćemo mi jadni bez alata i zanata, a k tome naučni i po štogod bolje ždroknut.

Marko. Pravo imaš moj Luka. Belaj ga odnio, tko je prvi ove crne raztriguze na me metnuo.

Luka. Neznam jeli tvoja Manda svaku čula, ali ja sam razumio, da je oni visoki čovjek iz Šibenika što je imao naočare govorio, da su se obratili u Beč, da bi snizili cienu na ferati za prevažati karbun, pak da se nadaju, da će oni u Beču na to pristati. Onda bi oni snizili cienu rudi i mi bi isto imali zarade.

Marko. Pametno su učinili. Zašto oni u Beču kroje nama klubuke po njihovim glavama, a mi nosimo kape. Lako je njima. Oni imaju željeznicu u kući, pred kućom, izpod kuće i na kući, pa mogu kud hoće. A mi jadni ovo komad mišjeg repa, da se dotucamo do Šibenika, pa koliko silno moramo platiti. Oni imadu fabrike i sto drugih stvari, da dobiju i da preživu. A mi jadni sva nam je hrana ove dvie rupe, pa ako zatvore njih, bilo bi bolje da i nas začepe unutra.

Luka. Imaš pravo, a hoće li u Beču na to pristati, ja sam čuo dosta toga, da nam Beč nije prijatelj, jer da nam je samo maćuha a ne mater.

Marko. Ja mislim da hoće, a kad ne bi, to bi značilo, da nas hoće da upropasti i da nam neda živiti ni u našoj kući. Čuo sam da su naši zastupnici bili kod ministra, da mu reku kako stvari stoje.

Luka. Pas ga odnio ta i on je može biti u družtvu s našim gospodarima, jer kad je potreba, da dobro ulože novce, onda im je i Dalmacija draga.

Marko. Eto moj Luka sad sam razumio tugu moje Mande. Kako vidim slab nam se Uzkrs piše.

Luka. Moj Marko, ako u Beču budu imali glave i ljubavi za nas ne će biti slabo, a ako budu pravdu krojili kao do sada, zlo ko da je i sutra Božić. Oni ne će da razume, da što je za njih, nije za nas i da svaka kapa nije za svačiju glavu.

Marko. Imaš pravo, brate. Eto čekati ćemo, što će reći Beč. Sad, brate, zbogom, pozdravi domaću i ukućane i zaželi im sretno Uzkrsnuće Gospodinovo. Zbogom! V. B.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Skarpa, ciena knjizi broširano K 5·—, a uvezano K 6·—, nabavlja se kod „Hrvatske tiskare“ u Šibeniku i u svim knjižarama.

Prva parna tvornica za bojadisanje, pranje i kemičko čišćenje odjela na suho

M. DOMIĆA

Split, br. 355.

Primaju se odjela za kemičko čišćenje kao: **obična, uresna, za šetnju, kazalište i plesove.** Osim toga **zastore, prostiraće, rukavice od koze** itd., razumije se sve u cjelini čisti se sa

strojem „UNIVERSAL“.

Isto tako **parno bojadisanje** gore navedenih predmeta.

Preporuča se svakome ovo zgodno i koristno poduzeće.

Za Šibenik prima i predaje:

JULIO RAGANZINI

1/IX. **Glavna ulica.**

Hotel „DINARA“

sa reštauracijom

Šibenik ○ ○ ○ ○ **kod kazališta**

preuzeo je podpisani, te ga preuredio, obskrbivši ga sasvim novim pokućstvom i stolnim priborom.

Kako je sada u njemu uredjeno, odgovara doista zahtjevima grada, pa se podpisani nada, da će od sada unapried ovaj hotel postati najmilije svratište ne samo za mjesto, nego i za vanjski sviet, tim više, što je u reštauraciji i domaća kuhinja, uredjena na način koji posve zadovoljava.

Ciene su najumjerenije, a posluga bez prigovora.

Preporučujuć se sa veleštovanjem

7 **Niko Blaževič.**

Hrvatska vjeresijska banka Podružnica Šibenik.

Pozor! **Kod podružnice za Trst, Istru i Dalmaciju**

ulica Galatti br. 14

Gospodarske sveze u Ljubljani

može se dobiti uz najpovoljnije ciene i uvjete svakovrstnog **dobrog i svježeg živeža, brašna** najglasovitijih mlinova, te **krumpira, zelja, graha i umjetnih gnojiva.**

Tvrdka je od novog ljeta uvela škont od 2% na svu robu bez razlike, za fakture izplative kroz 30 dana, a to da olahkoti trgovcima knjigovodstvo.

Podupirati Gospodarsku svezu, patriotična je dužnost svakog našeg trgovca.

Cienike i uzorke šalje se badava na zahtiev.

Svoj svome!

Ravnatelj i poslovodja:

S. H. Škerl, Trst.

19.II.

Dionička glavnica - - - - - - - K 1,000.000

Pričuvna zaklada i pritičci K 150.000.

CENTRALKA DUBROVNIK - - Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Bankovni odjel - - -

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice.

Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vriednine. Devize se preuzimlju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

Mjenjačnica - - -

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srećke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplačivanje. Osjeguranje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srećaka i vriednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

Zalagaonica - - -

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

105—53

Mreža (ribarskih) **bogato skladište** kao i zastupstvo od prvih svjetskih

tvornica mreža od pamuka

prve zajamčene vrsti. Ciena umjerena

Juraj Gamulin

9—20 **u Jelsi** (otok Hvar, Dalmacija)

5500

vjerodostojno popraćene svjedočbe liječnika i privatnika dokazuju da

Kaiserovi prsni karameli

(su tri jele)

Kašalj

nahladu, hunjavicu, katar i grčeviti kašalj najbolje odstranjuju.

Jedan omot 20 i 40 filira.

Jedna kutija 60 filira.

20—24 Na prodaju drži:

Carlo Ruggeri, Vinko Vucić drogerija **u Šibeniku.**

Hrvati i Hrvatice, pomozite družbi sv. Cirila i Metoda!

Minlos'ševom Prahu za Pranje

Kav što i on, visi na tom Milijon

veli poznati i uvaženi kemičar industrije sapuna gosp. Dr. C. DEITE u Berlinu, da posjeduje veliko svojstvo pranja

veće od sapuna ili sode i sapuna.

bez da djeluje štetno na rublje.

Minlos'šev prah za pranje je prema tome najbolje

sredstvo za pranje rublja; štiti laneno tkanje mogućim najboljim načinom, **jeftino** je i daje

sjajnu bjeloću i podpunu bezmirisnost.

Zamotak od ½ kg. stoji samo 30 filira.

Dobiva se u drogerijama, trgovinama kolonijalne robe i sapuna.

Engros kod L. Minlos, Beč I., Mölkerbastei 3.

12—14

Objava.

Čast mi je javiti p. n. občinstvu, najskoli trgovcima i obrtnicima, da sam naumio doskora otvoriti ovdje prvu ovakove vrsti na našem jugu

Tvornica papirnatih vrećica

za trgovačku porabu.

Na to sam se odlučio i s razloga, što se je dosle iza ovakove stvari moralo naše občinstvo obraćati van pokrajine i podupirati svojim novcem tudja poduzeća.

Moja tvornica papirnatih vrećica biti će uredjena sasvim po zahtievima moderne tehnike i biti će snabdjevena sa onim raznolikim materijalom, što zasjeca u ovaj obrt.

Prama tomu očekujem, da ću u ovom podhvatu bit izdašno podpomožen t. j. počašćen cienjenim naručbama iz svih zemalja, gdje je našeg naroda.

Šibenik, 21. listopada 1909.

Ante Zorić

41 **trgovac i posjednik.**

Nikad više! ne promjenjujem sapun, od kada Bergmanov „Steckenpferd Lilienseife“ (zaštitni znak: Konj na palici) od Bergmann-a i drug. u Tešnju na Labi upotrebljujem, jer je taj sapun najuplivisniji od svijuh medicinalnih sapuna proti kožnoj bolesti (sunčane pjege), kao i za pospješivanje liepe, mekane i nježne kože. Komad stoji 80 filira, a dobiva se u svim ljekarnama, droguerijama i trgovinama parfimerije itd.

8—50

Važno za svakoga!

Gustav Marko

Trst

Centrala: Via Giulia br. 20.

Tekući račun sa podružnicom Ljubljanske kreditne banke.

Podružnice: Via Giulia br. 33. Via Giulia br. 16. Via Acquadotto br. 65.

Podružnice: Via Barriera vecchia br. 33. Via Colonia br. 17. S. Giovanni di Guardiella br. 871.

Telefon br. 1930. Telefon br. 1930.

Veliko skladište **stakala prostih, apaniranih i za ures.**

Veliki izbor **predmeta za ljekarne, drogerije, porculansko i zemljano sudje, ocakline, staklarije, svjetiljke** itd.

Velike kolikoće naročitih **tvari u ocaklini, porculani.**

Ciene umjerene koje se ne boje utakmice.

Na zahtjev šalju se cienici badava.

Dopisivanje u hrvatskom jezku.

Pomenuta tvrdka, jedina svoje vrsti u Trstu, preporučuje se svim našim trgovcima.

26.II.